

Scenariusze / konspekty zajęć edukacyjnych powinny być opracowane w oparciu o poniższy model wsparcia / model komunikacyjny FURIC:

Fakty
Uczucia
Rezultaty
Intencje
Cele

Scenariusz lekcji z zakresu wsparcia psychologiczno – pedagogicznego klas 1-3

Temat lekcji	Czym są wartości?
Grupa docelowa	Uczniowie klas 1-3 z naciskiem na klasę 3
Cele lekcji	Na poziomie wiedzy: - Uczeń wie jakie wartości i czym one są Na poziomie umiejętności: - uczeń potrafi wymienić różne wartości i odpowiedzieć na pytanie jakie są jego wartości? Na poziomie postaw: - uczeń ma świadomość roli wartości w życiu i ich ważności
Czas trwania lekcji	40 minut
Przebieg lekcji – opis modelu	Lekcje należy poprowadzić wg poniższego schematu: Przedstawiamy się i krótkiej prezentacji o sobie odnosimy się do faktów, mówimy o tym jak się czujemy spotykając się ze studentami, wspominamy o tym co ma być rezultatem naszego spotkania (możemy nawiązać do tematu lekcji), następnie mówimy po co tutaj jesteśmy (czyli intencje, np. chcę podzielić się z Wami tą wiedzą ...) i na koniec zadajemy pytanie w formie prośby, np.: „zastanówcie się proszę biorąc udział w zajęciach do czego to o czym będziemy opowiadali może Wam się przydać, jakie korzyści będziecie mieli dla siebie kiedy tą wiedzę / umiejętności wykorzystacie?” Przechodząc do zagadnień merytorycznych zaczynamy od: 1. Po pierwsze odnosimy się do faktów (w tym faktów naukowych): FAKTY Podajemy przykłady, fakty (najlepiej naukowe), które są wiarygodne, które można sprawdzić i które można podważyć (innymi faktami jeśli takie są). W czasie uczenia najlepiej aby były to fakty, które można dość łatwo przełożyć przyłożyć do życia codziennego, do praktyki w której dzieci funkcjonują tak aby mogły sobie wizualizować i przenosić to na grunt życia codziennego do możliwości ich zastosowania, poddania w wątpliwość, itp. Przykłady pytań, które w tym etapie możemy zadać: Czy wiecie że? Jak myślisz co się stanie kiedy ...? Co by było gdyby ...? Jak daleko jest stąd do? (a później możemy wyjaśnić skąd to wiemy, jak to obliczyć, jak sprawdzić, itp.)

2. Następnie odnosimy się, przywołujemy uczucia / emocje jakie mogą lub jakie nam towarzyszą zarówno w danym momencie jak i podczas kiedy się uczymy czy też przekazujemy wiedzę omawianą w faktach:

UCZUCIA

Mówimy o uczuciach, które towarzyszą nam w procesie uczenia się i nauczania w tej danej chwili, np.

- jestem zafascynowany tym zjawiskiem, (fascynacja)
- uwielbiam uczyć się przez działanie tak ja teraz, (uwielbienie)
- czuję radość kiedy mogę badać takie rzeczy ... (radość)
- nauka mnie pochłania bez reszty (oddanie)

To są krótkie komunikaty podkreślające warstwę emocjonalną procesu uczenia się i nauczania (uczymy się dlatego, że coś jest dla NAS interesujące i angażuje nas emocjonalnie, podoba nam się, pociąga nas). Daniel Kanneman opisuje w swoich badaniach (otrzymał nagrodę Nobla), że decyzje podejmujemy w sposób emocjonalny i przede wszystkim kierujemy się emocjami. Naszym zadaniem jest wywołać pozytywne emocje u studentów tak aby ich zaangażować w proces uczenia się.

3. Przechodzimy do rezultatów, które wynikają lub mogą wynikać ze zdobytej w oparciu o przytoczone fakty, podkreślone uczuciami, wiedzy:

REZULTATY

Przykłady pytań:

- co wynika z tego o czym mówiłem?
- jakie są dla Was / dla Nas rezultaty tego o czym opowiadałem?
- czy rezultatem przytoczonych faktów jest / są ...?
- jakie dla Ciebie będą rezultaty tego o czym usłyszałeś?

4. Kolejnym etapem prezentacji / omówienia lekcji są intencje, które należy ująć w czasie rzeczywistym, zadając przede wszystkim pytania, np.

- co mógłbyś z tą wiedzą zrobić?,
- gdybyś mogła tą wiedzę wykorzystać to jak byś to zrobiła?,
- na ile w skali od 1-10 te rezultaty mogłyby być lub są dla Ciebie ważne?

INTENCJE

Tutaj możesz zadać jedno z powyższych lub jakieś inne pytania dotyczące intencji osoby uczącej się i na potrzeby filmu, prowadzonej lekcji możesz na nie odpowiedzieć sam (np. na jedno z nich lub pozwolić odpowiedzieć na nie swoim uczniom / odbiorcom (jako refleksję / zadanie domowe, itp.)

Ważne abyś na tym etapie, krótko ujawnił/a swoje intencja jakie towarzyszą Ci podczas prowadzenia lekcji, nagrywania filmu, itd. np. „chciałbym bardzo abyście mogli tak jak ja dać się porwać wsparciu innych, przyrodzie, chemii (jakiemuś konkretnemu zjawisku), itd.”; pokazuję Wam to po to abyście mieli szerszą perspektywę i mogli na to zjawisko patrzeć z różnych stron”, itp.

Ważne aby powiedzieć o własnych intencjach i je pokreślić. To jest krótki komunikat, jedno lub dwa zdania.

5. Ostatnim elementem lekcji / prezentacji są niezwykle ważne cele, z tym że nie są to cele dydaktyczne a pytania zadawane uczniom / studentom o ich cele wynikające z tego czego się właśnie dowiedzieli, zobaczyli, przeczytali.

CELE

- Po co mógłbyś się tego nauczyć?
- Jakie będziesz miała z tego korzyści?
- Co możesz z tej lekcji wynieść i jak to możesz zastosować w życiu codziennym?
- Co mogłoby się stać gdybyś tą wiedzę jeszcze bardziej poszerzył/a?

UWAGA:

Wszystkie powyżej opisane elementy lekcji zaczynają się od pytań.

- Najpierw pytamy o fakty i opowiadamy o nich.
- Następnie należy zadać pytania o uczucia / emocje jakie towarzyszą Tobie lub mogą towarzyszyć uczniom podczas uczenia się i nauczania
- Potem pytamy o intencje i albo pozwalamy uczniom, studentom odpowiedzieć na nie w zaciszu domowym lub innym ale też odpowiadamy nie podczas lekcji (nie możemy odpowiedzieć na wszystkie pytania). Powinniśmy także powiedzieć o swoich intencjach, które nam przyświecają podczas procesu wzajemnego uczenia się
- Teraz pytamy o rezultaty wynikające z prezentowanego materiału, zdobytej wiedzy, podkreślając przy tym ważność uczuć / emocji towarzyszących nam podczas uczenia się
- Na końcu pytamy o cele (pytania jak wyżej)

Przebieg lekcji	Opis działania	Niezbędne materiały
	<p>Poniższy opis dotyczy treści zawartych w około 20 minutowym filmie dydaktycznym, który stanowi część 45 minutowej lekcji. Osoba prowadząca / występująca w filmie przygotowuję się do niego i prowadzi go w oparciu o informację zawarte w punktach od 1 do 3 pamiętając także o wskazówkach ujętych w wierszach powyżej.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Powitanie, przedstawienie się wraz z krótką informacją o pasjach i zainteresowaniach w oparciu o FURIC. Opis jak wyżej. 2. Przedstawienie tematu lekcji / zajęć i krótka informacja o tym po co o tym dzisiaj mówimy i odwołanie się do podstawy programowej i realizowanych celów: Czym są wartości? 3. Mini wykład dotyczący emocji uczuć wraz z prezentacją: <ul style="list-style-type: none"> • Podaję fakty o wartościach – czy są, kiedy nam towarzyszą, jaką pełnią rolę w naszym życiu? Podaję nazwy wartości (FAKTY) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. W czasie filmu powinien pojawić się podpis 2. Wyświetla się tytuł zajęć 3. Podczas udzielania odpowiedzi na to pytanie dotyczące czym są wartości i jak się nazywają na ekranie pojawiają się filmy obrazujące poszczególne wartości (należy je dobrać zgodnie z tematem i czasem prezentacji).

	<ul style="list-style-type: none"> • Pytam retorycznie na potrzeby filmu, na lekcji ktoś może mieć potrzebę odpowiedzieć to pozwalamy bardzo krótko udzielić odpowiedzi: „co czujecie kiedy myślicie o takiej wartości jak dobro, bycie dobrym człowiekiem?” odpowiedzi mogą być różne i nie oceniamy ich. (UCZUCIA) • Udzielam odpowiedzi na pytanie co wynika z faktu że znamy i potrafimy nazywać wartości, jaki to ma wpływ na nasze życie? Jakie są tego rezultaty dla nas?– przykłady / fakty. (REZULTATY) • Udzielam odpowiedzi na pytanie: dlaczego dzielę się z Wami tą wiedzą i zapraszam do udzielania odpowiedzi na pytanie: „jakimi wartościami obecnie w życiu się kierujecie?”. (INTENCJE) • Pytam o: po co nam ta wiedza? Odpowiedzi mogą udzielić sam aczkolwiek najlepiej aby to uczniowie mieli możliwość odpowiedzenia na to pytanie.; „która ze znanych wam wartości jest wam najbliższa?”. (CELE) • Podsumowujemy i zapraszamy studentów / uczniów na kolejną lekcję. <p>KONIEC FILMU</p>	
<p>Wykorzystane materiały</p>	<p>Kartki a4, różne obrazy, zdjęcia, grafiki, przybory piśmiennicze</p>	

Opis aktywności warsztatowej z dziećmi

Po obejrzeniu filmu można / należy przejść do części warsztatowej pracy z dziećmi w której potrzebne będą np. następujące materiały:

- Kartki a4, różne obrazy, zdjęcia, grafiki, przybory piśmiennicze

1. W pierwszej części warsztatowej proszę połączyć uczniów w mniejsze grupy, maksymalnie 4 osobowe, rozdać im kartki i poprosić aby sami w grupach wypisali nazwy różnych wartości, które znają i o których usłyszeli w filmie - na tą pracę dzieci mają 5 minut). Po wypisaniu, nazw nauczyciel/ka zbiera wszystkie nazwy na tablicy i uzupełnia je o te które sama zna z omówieniem poszczególnych wartości (może posłużyć się przykładami wartości z filmu) (10 minut).
2. Następnie dzieci otrzymują zdjęcia, rysunki, grafiki z różnymi scenkami a ich zadaniem w grupach jest odpowiedzieć jakie wartości mogą przedstawiać pokazane wam obrazy (przygotowujemy obrazki np. ze scenką pomagania innym, rodziną, wykonywaniem czynności zawodowych, tańcem, pieniędzmi, itp.). Dzieci odpowiadają na pytanie: jakie wartości waszym zdaniem są prezentowane na tych obrazkach? (ok 5 minut)
3. Kolejnym zadaniem dzieci będzie zastanowić się w parach, które z poznanych dzisiaj wartości są im znane i które z nich są dla nich dzisiaj najważniejsze? Dzieci mają sobie o tym w parach

opowiedzieć (każde dziecko ma na tą odpowiedź maksymalnie 2 minuty – nauczyciel mierzy czas i daje znać do zmiany osoby mówiącej / odpowiadającej) (dzieci mają maksymalnie 5 minut). Po tej części nauczyciel zbiera od każdego ucznia (krótko wypisując na tablicy) odpowiedzi na pytanie które z wartości są dla dzieci na dzisiaj najważniejsze? Podsumowuje tą część lekcji i przechodzi do zakończenia całej lekcji.

4. Podsumowanie lekcji i pożegnanie dzieci, podziękowanie im za zaangażowanie wraz z nazwaniem własnych emocji / uczuć jakie towarzyszyły prowadzeniu lekcji.

Całość lekcji tj. film wraz z częścią warsztatową zajmą razem 40 minut.

Linki, które warto obejrzeć i omówić z dziećmi:

https://www.ted.com/talks/paul_bloom_the_origins_of_pleasure?language=pl

https://www.ted.com/talks/paul_bloom_can_prejudice_ever_be_a_good_thing?language=pl&subtitle=pl

<https://www.youtube.com/watch?v=CvNklsCT5BY>

Materiał dodatkowy dla nauczyciela:

Czy wiecie czym są wartości oraz jaką odgrywają rolę w naszym życiu?

Dzisiaj w Waszym towarzystwie będę odpowiadał/a na to pytanie. Będę też nazywał/a wartości abyśmy mogli je w przyszłości dobrze rozpoznać i móc się świadomie kierować wybranymi przez nas wartościami.

1. Przedstawienie tematu lekcji / zajęć. Dzisiejszy temat lekcji brzmi: Czym są wartości? (5 minut)
2. Mini wykład dotyczący wartości (maksymalnie 15 minut):

Odpowiedzmy zatem na pytanie zawarte w dzisiejszym temacie lekcji: czym są wartości?

Definicja wartości:

Wartość to jedna z podstawowych kategorii aksjologii czyli nauki o wartościach, która określa wszystko co jest pożądane, godne i cenne dla jednostki; to co stanowi cel dążeń ludzkich.

Wartość nie jest pojęciem jednoznacznym.

Wiele nauk zajęło się zdefiniowaniem pojęcia wartości, dotarciem do ich korzeni, a także ich typologią. Samo słowo "wartość" występuje także w literaturze pod innymi pojęciami, np.: postawa, potrzeba, cel.

Wartości mogą mieć charakter pozytywny lub negatywny.

Możemy wyróżnić trzy kategorie definicji wartości:

- W sensie psychologicznym, gdzie będą to wewnętrzne cele każdego człowieka, jego przeżycia, które są zgodne z jego przekonaniami, samooceną lub oceną innych ludzi.
- W ujęciu socjologicznym jako wartości wyznawane przez jednostkę, jej cele, które są ogólnie zgodne i akceptowalne przez społeczeństwo
- Definicje kulturowe mówią o wartości jako o pożądanych dobrach, sądach i przekonaniach, które postrzegane są jako kryterium określające zachowanie jednostki wśród grupy.

Wracając na chwilę do definicji wartości warto powiedzieć jeszcze, że wartości to cechy, zachowanie lub normy niezwykle cenne i pożądane przez jednostkę czy społeczeństwo.

Większość wartości się zmienia, są dostosowywane do realiów bieżącego życia, jednak istnieją te nadrzędne, szczególnie ważne, które wyznaczają zachowania człowieka, w głównej mierze są to wartości morale tj.

- miłość,

- wolność,

- godność,

- dobro.

Poszczególne wartości są uporządkowane według stopnia ważności, od najbardziej do najmniej pożądaných i hierarchicznie uporządkowane tworzą społeczny system wartości.

Wspólne wartości odgrywają ważną rolę w społeczeństwie, gdyż podtrzymują i umacniają ład / porządek społeczny, są swego rodzaju drogowskazem dla jednostki czy grupy, motywują do działania, wyznaczają kierunek aktywności.

Duże zróżnicowanie wartości może powodować konflikty, zarówno wewnątrz jednostki jak i na szerszą skalę, dlatego istotne jest wypracowanie wspólnych, stosunkowo jednolitych wartości. Zewnętrzną oznaką przestrzegania wyznaczonych wartości jest zachowanie, które możemy zaobserwować.

Najczęściej występujące **rodzaje wartości** to:

- wartość społeczne (człowiek, rodzina),
- wartości ekonomiczne (praca, wolny rynek, kompetencje zawodowe),
- wartości etyczne (dobro, prawda, sprawiedliwość, uczciwość),
- wartości polityczne (wolność, pokój),
- wartości estetyczne (piękno),
- wartość zachowawcze (zdrowie, życie),
- wartości emocjonalne (sympatia, miłość, szczęście),
- wartości materialne (stabilizacja finansowa).

Problematyka aksjologiczna przewija się przez całą europejską myśl filozoficzną od Sokratesa po XXI wiek. Termin "wartość" pochodzi od słowa być wartościowym, mieć znaczenie (valor od valere) i wszedł do słownika pod koniec XIX wieku. Do tego momentu filozofowie posługiwali się pojęciem "dobro". Na początku "wartość" była określeniem, którym posługiwano się w życiu codziennym.

Co to jest wartość? Próbując odpowiedzieć na to pytanie przytoczę definicje kilku filozofów i socjologów.

Według Stanisława Kowalczyka: "wartością jest to, co jest przedmiotem pożądania, co jest upragnione przez człowieka, co jest celem jego zabiegów".

Józef Maria Bocheński uważa, że: "to dzięki czemu dany przedmiot jest wartościowy, nazywa się wartością".

Jedną z ważniejszych spraw w zagadnieniu wartości jest kwestia subiektywizmu i obiektywizmu wartości.

Koncepcja subiektywistyczna

Protagoras wyznawał zasadę, że o wartości rzeczy decyduje nie rzeczywistość, ale człowiek i jego subiektywne uczucie. Zgodnie z tą koncepcją nie ma wartości samych w sobie, a więc istniejących obiektywnie. Pojawiają się one jako rezultat naszych subiektywnych doznań (percepcji, odczuć) i są uzależnione od odniesienia się do kogoś lub czegoś. Wartości są więc zmienne, zależne od czasu, miejsca i okoliczności oraz od tego, kto się do nich odnosi i w nich uczestniczy. Wartości są zatem subiektywnym zjawiskiem świadomości człowieka tzn., że poza jego świadomością nie istnieją i nie mają sensu.

Koncepcja obiektywistyczna

Przedstawicielem obiektywistycznej koncepcji wartości był Arystoteles. Uważał on, że wartości istnieją, niezależnie od tego, jak oceniają je ludzie, niezależnie od ich upodobań i zainteresowań. Wartościom przysługuje charakter absolutny i autonomiczny. Przykładem tego rodzaju wartości są: prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość. Ludzie w swoim postępowaniu starają się je urzeczywistniać i uczestniczyć w nich, ale niczego w nich nie zmieniają. Takie ujęcie jest dowodem na pojmowanie wartości jako dobra samego w sobie.

Warto tutaj wspomnieć o funkcjach jakie spełniają wartości. Jest to:

1. Regulowanie zaspokajania potrzeb. Potrzeby określają to, co jest ważne dla życia i prawidłowego funkcjonowania jednostki. Wartości natomiast określają potrzeby i wyznaczają sposób ich zaspokajania. Ponadto wartości umożliwiają jednostce podejmowanie decyzji, które potrzeby i w jakiej kolejności mają być zaspokajane.
2. Wpływanie na wybór odległych celów i sposobów ich realizacji, czyli na plany życiowe jednostki.
3. Wpływanie na samoocenę jednostki, na przykład ocenę swojego wyglądu, zdolności, relacji między ludźmi. Wartości wpływają na ocenę wyników własnych działań a w efekcie na zadowolenie lub niezadowolenie z uzyskiwanych osiągnięć.

Świat, w którym żyjemy, jest światem wartości, życie samo w sobie jest procesem realizowania określonych wartości. Człowiek nie może od wartości uciec - jest na nie skazany. Wybór wartości i zakres ich realizacji świadczy o tym co dla danego człowieka jest ważne. Człowiek jest ukierunkowany na świat wartości: dostrzega je, rozpoznaje, klasyfikuje, realizuje. Całe jego życie jest nieustannym wartościowaniem. Współczesne badania z zakresu psychofizjologii dowodzą, że w mózgu zlokalizowane są niezależne ośrodki wartościowania pozytywnego i negatywnego. Są to ośrodki przyjemności - nagrody i przykrości - kary. Źródła wartościowania nie należy szukać tylko wśród czynników społecznych czy kulturowych, ale również w naturze człowieka. Ludzie są skłonni wartościować wszystko.

Wartości są układem odniesienia dla norm moralnych, ukierunkowują ludzkie aspiracje, motywują do działania. Wybór ich dokonuje się przez wolne decyzje, które są wyrazem wolności człowieka.

- Pytam uczniów: Co teraz czujecie? Co jest dla Was ważne? odpowiedzi mogą być różne i nie oceniamy ich. Ktoś może odpowiedzieć nudzę się więc warto do tego nawiązać później i skorygować to nazywając to uczucie: znużenie. (UCZUCIA)

- Chcę zadać Wam kolejne pytanie: co wynika z faktu że znamy i potrafimy nazywać wartości, jaki to ma wpływ na nasze życie? Jakie są tego rezultaty dla nas? – przykłady / fakty. (REZULTATY)
 - mogę świadomie kreować, wybierać wartości którymi będę się w życiu kierował,
 - będę wiedział co jest ważne a co mniej ważne,
 - mogę sobie ułożyć hierarchię wartości od tych najważniejszych dla nas do tych najmniej istotnych,
 - moje wartości będą wpływały na podejmowane przeze mnie decyzje dlatego warto wiedzieć co jest dla mnie ważne,

Proszę Was teraz abyście także samodzielnie zastanowili się nad odpowiedzią na to pytanie.

- Dlaczego dzielę się z Wami tą wiedzą i zapraszam do udzielania odpowiedzi na pytanie: co jest dla nie ważne i czym się w życiu kieruję? (INTENCJE)

Dzielę się tym z Wami ponieważ uważam, że nie ma życia bez wartości a samo życie jest wartością nadrzędną, niezwykle ważną abyśmy mogli być ludźmi i rozwijać się w zgodzie z sobą i naturą.

- Odpowiedzmy sobie także na kolejne pytanie: po co nam wiedza o wartościach i ich wpływie na nasze życie?, która z wartości, które znacie jest dla Was dzisiaj najważniejsza? (CELE)
- Podsumujemy i zapraszamy studentów / uczniów na kolejną lekcję.

Dziękuję Wam bardzo za wspólnie spędzony czas, jestem wdzięczny, że byliście ze mną i poświęciliście mi swój czas. Bardzo chciałbym abyście byli szczęśliwymi ludźmi, nie zależnie od wieku w jakim jesteście i będziecie, czego Wam z całego serca życzę 😊.

Bibliografia:

- Czapiński. J.: Wartościowanie - zjawisko inklinacji pozytywnej (o naturze optymizmu). Wrocław 1985.
- Folkierska A. F. : Typy wartości, ich miejsce i funkcjonowanie w kulturze. W: Młodość a wartości. Red. H. Świda. Warszawa 1979.
- Ingarden R.: Przeżycie-wartość-dzieło. Kraków 1966.
- Matusewicz Cz.: Psychologia wartości. Warszawa 1975.
- Misztal M. : Problematyka wartości w socjologii. Warszawa 1980.
- Oleś P. : Wartościowanie a osobowość - psychologiczne badania empiryczne. Lublin 1989.
- Słownik języka polskiego. Red. M. Szymczak. Warszawa 1981.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Cele kształcenia – wymagania ogólne edukacji wczesnoszkolnej zostały opisane w odniesieniu do czterech obszarów rozwojowych dziecka: fizycznego, emocjonalnego, społecznego i poznawczego. Cele te uczeń osiąga w procesie wychowania i kształcenia przez rozwój prostych czynności praktycznych i intelektualnych w czynności bardziej złożone. Zbiór celów ogólnych przedstawia fundament, na którym oparta będzie początkowa praca na II etapie edukacyjnym w klasach IV–VIII: zachowania, sprawności, umiejętności i wiedzę początkową.

A. W zakresie fizycznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

1. sprawności motoryczne i sensoryczne tworzące umiejętność skutecznego działania i komunikacji;
2. świadomość zdrowotną w zakresie higieny, pielęgnacji ciała, odżywiania się i trybu życia;
3. umiejętność wykorzystania własnej aktywności ruchowej w różnych sferach działalności człowieka: zdrowotnej, sportowej, obronnej, rekreacyjnej i artystycznej;
4. umiejętność respektowania przepisów gier, zabaw zespołowych i przepisów poruszania się w miejscach publicznych;
5. umiejętność organizacji bezpiecznych zabaw i gier ruchowych.

B. W zakresie emocjonalnego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

1. umiejętność rozpoznawania i rozumienia swoich emocji i uczuć oraz nazywania ich;
2. umiejętność rozpoznawania, rozumienia i nazywania emocji oraz uczuć innych osób; potrzebę tworzenia relacji;
3. umiejętność przedstawiania swych emocji i uczuć przy pomocy prostej wypowiedzi ustnej lub pisemnej, różnorodnych artystycznych form wyrazu;
4. świadomość przeżywanych emocji i umiejętność panowania nad nimi oraz wyrażania ich w sposób umożliwiający współdziałanie w grupie oraz adaptację w nowej grupie;
5. umiejętność odczuwania więzi uczuciowej i potrzebę jej budowania, w tym więzi z rodziną, społecznością szkoły i wspólnotą narodową;
6. umiejętność uświadamiania sobie uczuć przeżywanych przez inne osoby z jednoczesną próbą zrozumienia, dlaczego one występują, a także różnicowania form ich wyrażania w zależności od wieku;
7. umiejętność rozumienia odczuć zwierząt, wyrażania tych stanów za pomocą wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz różnorodnych artystycznych form wyrazu.

C. W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

1. **świadomość wartości uznanych przez środowisko domowe, szkolne, lokalne i narodowe; potrzebę aktywności społecznej opartej o te wartości – cel realizowany podczas wskazanej wyżej lekcji**
2. umiejętność nazywania poznanych wartości, oceny postępowania innych ludzi, odwoływania się w ocenie do przyjętych zasad i wartości;
3. potrzebę i umiejętność identyfikowania się z grupami społecznymi, które dziecko reprezentuje, nazywania tych grup i ich charakterystycznych cech;
4. umiejętność przyjmowania konsekwencji swojego postępowania;

5. umiejętność tworzenia relacji, współdziałania, współpracy oraz samodzielnej organizacji pracy w małych grupach, w tym organizacji pracy przy wykorzystaniu technologii;
6. umiejętność samodzielnego wyrażania swoich oczekiwań i potrzeb społecznych;
7. umiejętność obdarzania szacunkiem koleżanek, kolegów i osoby dorosłe, w tym starsze oraz okazywania go za pomocą prostych form wyrazu oraz stosownego zachowania;
8. umiejętność samodzielnej organizacji czasu przeznaczonego na odpoczynek indywidualny i w grupie;
9. umiejętność dbania o bezpieczeństwo własne i innych uczestników grupy, w tym bezpieczeństwo związane z komunikacją za pomocą nowych technologii oraz bezpieczeństwo uczestnictwa w ruchu drogowym.

D. W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

1. potrzebę i umiejętność samodzielnego, refleksyjnego, logicznego, krytycznego i twórczego myślenia;
2. umiejętność poprawnego posługiwania się językiem polskim w mowie i piśmie, pozwalającą na samodzielną aktywność, komunikację i efektywną naukę;
3. umiejętność czytania na poziomie umożliwiającym samodzielne korzystanie z niej w różnych sytuacjach życiowych, w tym kontynuowanie nauki na kolejnym etapie edukacyjnym i rozwijania swoich zainteresowań;
4. umiejętność rozumienia i używania prostych komunikatów w języku obcym;
5. umiejętność rozumienia podstawowych pojęć i działań matematycznych, samodzielne korzystanie z nich w różnych sytuacjach życiowych, wstępnej matematyzacji wraz z opisem tych czynności: słowami, obrazem, symbolem;
6. umiejętność stawiania pytań, dostrzegania problemów, zbierania informacji potrzebnych do ich rozwiązania, planowania i organizacji działania, a także rozwiązywania problemów;
7. umiejętność czytania prostych tekstów matematycznych, np. zadań tekstowych, łamigłówek i zagadek, symboli;
8. umiejętność obserwacji faktów, zjawisk przyrodniczych, społecznych i gospodarczych, wykonywania eksperymentów i doświadczeń, a także umiejętność formułowania wniosków i spostrzeżeń;
9. umiejętność rozumienia zależności pomiędzy składnikami środowiska przyrodniczego;
10. umiejętność rozumienia legend, faktów historycznych, tradycji, elementów kultury materialnej i duchowej oraz pojęć i symboli z nimi związanych, takich jak: rodzina, dom, naród, ojczyzna, kraj;
11. umiejętność uczestnictwa w kulturze oraz wyrażania swych spostrzeżeń i przeżyć za pomocą plastycznych, muzycznych i technicznych środków wyrazu, a także przy użyciu nowoczesnych technologii;
12. umiejętność samodzielnej eksploracji świata, rozwiązywania problemów i stosowania nabytych umiejętności w nowych sytuacjach życiowych.

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

FUNDACJA
ROZWOJU
SUBREGIONU
WAŁBRZYSKIEGO

Źródło:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

[Dz.U. z 2017 r., poz. 356](#)